

4.4.2017

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi
Eduskunta
00100 EDUSKUNTA

HE 15/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Lausunto työvoimapalveluista maakuntauudistuksessa

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Pudasjärven kaupungilta lausumaan hallituksen esityksestä erityisesti työvoimapalveluista maakuntauudistuksessa.

Hallituksen esityksessä tarkastellaan kuntien ja maakuntien rooleja työllistämisen ja elinkeinojen osalta useammassa eri kohdassa. Siellä muun muassa sanotaan, että *kunnat vastaavat jatkossakin nykyisen lainsäädännön periaatteiden mukaisesti työllisyyden hoidosta ja edistämisestä*. Lisäksi kunnille on osoitettu paikallinen elinkeinopolitiikka. Maakuntien roolista esityksessä todetaan muun muassa, että *TE-toimistot lakkautetaan ja niiden vastuulla olevien palveluiden järjestämisvastuu on maakunnilla*. Lisäksi maakunnille on osoitettu *elinkeinoelämän ja elinkeinojen sekä innovaatioympäristön kehittäminen ja rahoittaminen sekä siihen liittyvät yritys- ja neuvontapalvelut*.

TE-toimiston lakkauttaminen on hyvä asia, sillä sen toimintatavat eivät vastaa nykypäivän vaatimuksia. Kunnilla tulisi olla mahdollisuus tuottaa työllistämispalvelut. Tällöin palvelut voidaan rakentaa siten, että ne vastaavat ketterästi paikallisen toimintakentän ja asiakkaiden muuttuviin sekä yksilöllisiin tarpeisiin. Asiakkaalla tarkoitetaan sekä työnantajaa että työnhakijaa. Vuorovaikutuksellisuus ja asiakaslähtöisyys ovat onnistuneen työllistämispalvelun perusedellytyksiä.

Kuntien ja maakuntien tehtävien jakoa tulee selkeyttää työllistämisen ja elinkeinopalvelujen osalta. Esityksestä ei täysin selviä, mihin kunnan vastuu loppuu ja mistä maakunnan vastuu alkaa.

Esitykseen on kirjattu, että maakunta voi sopia *TE-palveluiden tuottamisesta laissa säädettyjen kriteerien täyttävien kuntien, yksityisten tai kolmannen sektorin tuottajien kanssa*. Näin halutaan hyödyntää kuntien osaamista ja potentiaalia alueiden kasvun ja työllisyyden edistäjinä.

Lisäksi esitykseen on kirjattu: *Työ- ja elinkeinopalveluiden järjestäminen ja kotoutumisen edistäminen: TE-palveluissa palvelutuotantoa voidaan lailla tai laissa säädettyjen kriteerien täytyessä sopimuksella osoittaa riittävät voimavarat omaavalle kunnalle (kaupunki) sekä yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoille*.

Säädetyt kriteerit tulee avata tarkemmin ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta kunnat pystyvät toiminnassaan varautumaan tulevaan muutokseen ja sen tuomiin mahdollisuuksiin. Samoin epäselväksi jää, mitä tarkoitetaan ”riittävät voimavarat” omaavalla

4.4.2017

kunnalla. On myös ensiarvoisen tärkeää, että kuntien, sekä Pudasjärven kaupungin tapauksessa kolmannen sektorin työllistäjien, osaamista ja potentiaalia oman alueensa kasvun, työllisyyden sekä kotouttamisen edistäjänä hyödynnetään.

Esityksessä todetaan lisäksi, että *mallin toteutuksen ja rahoituksen yksityiskohdat täsmennetään jatkovalmistelussa*. Tähän jatkovalmisteluun haluamme aktiivisesti osallistua, sillä se on kunnan näkökulmasta tärkeä.

Esityksessä ehdotettu maakunnan ja kuntien välinen neuvottelu on tärkeää, jotta toiminnan tuloksellisuus on todennettavissa ja mahdolliset ongelmat havaitaan ajoissa. Velvoite neuvotteluihin vähintään valtuustokausittain on kuitenkin verrattain harva. Yhteistyötä on syytä tarkastella useammin, jotta vältytään pitkien tarkastelupisteiden välillä syntyvät haasteet ja niiden kumuloituminen toimintaa haittaaviksi ongelmiksi.

TE-palvelujen järjestämisessä hyödynnettävä järjestäjä-tuottaja –malli nähdään hyvänä toimintamallina. Pudasjärven kaupungissa on jo kehitetty toimivia malleja työllisyyden parantamiseen, parhaimpina esimerkkeinä osallistuva budjetointi ja ryhmätyöllistäminen. Näiden hyödyntäminen onnistuu, jos kunta voi itse tuottaa työllistämisen palveluja tulevaisuudessakin. Lisäksi Pudasjärven kaupunki on jo aktiivisesti tukenut ja aktivoinut kolmannen sektorin toimijoita työllistämispalvelujen tuottajina. Tavoitteena on, että osallistuvan budjetin –toimintamallilla kyläyhdistykset saavat työllistämisen varoja käyttöönsä ja hoitavat työllistämistä oman kylän sekä mahdollisesti myös toisten kylien alueilla.

Muita huomioita

Mikäli maakunta ostaa palveluja yksityisiltä palveluntuottajilta, tulee palvelujen tosiasiallinen saatavuus ja saavutettavuus varmistaa myös pitkien etäisyyksien ja harvaan asuttujen kuntien alueilla. Pelkät verkon kautta tarjottavat palvelut eivät vielä riitä.

Digitalisaation toteutuminen demokratisoi harvaan asuttua maaseutua. Digitalisaation eriarvoistava haaste on kuitenkin edelleen se, että kaikilla kuntalaisilla ei ole osaamista tai tarvittavia laitteita saadakseen tarvitsemiaan palveluja verkon kautta. Tämä ongelma läpileikkaa kaikkia ikäluokkia – ei pelkästään senioreja kuten yleisesti luullaan. Siten maakuntahallinnon täytyy varmistaa, että alueen asukkailla on pääsy ja tarvittava osaminen verkon käyttöön.

Pudasjärven kaupunki on halukas työllistämiskokeiluihin tulevaan maakuntauudistukseen liittyen. Pieni kunta on joustavampi ja ketterämpi vastaamaan nousevaan tarpeeseen, sekä muokkaamaan toimintamalleja tarpeiden muuttuessa. Lisäksi maantieteellisesti laajan kunnan alueella on erilaisia mikrotoimintaympäristöjä. Perinteisesti kokeiluissa nähdään hyvänä suuret konsortiot, vaikka pienemmillä toimijoilla on usein helpompi mallintaa erilaisia kokeiluja käytäntöön.

Pudasjärven kaupungin työllistämistoiminta

4.4.2017

Pudasjärven kaupungissa on noin 8 300 asukasta. Työttömyysprosentti oli tammikuussa 17,6 % ja työmarkkinatuen kuntaosuus 20 601 euroa. Vuoden 2016 aikana Pudasjärvellä on kuukausittain työllistetty 50-80 henkeä. Pudasjärvellä työmarkkinatuen kuntaosuusmaksut olivat 240 000 euroa vuodelta 2016. Mikäli aktivointitoimenpiteitä ei olisi tehty, maksut olisivat olleet 623 000 euroa. Aktiivisten toimenpiteiden ansiosta kuntaosuusmaksujen nousu on ollut vain noin 1 % luokkaa. Tämä on poikkeuksellisen vähän, kun verrataan muihin kuntiin. Esimerkiksi vuonna 2015 Oulu maksoi 21 milj. euroa, kasvu edellisvuoteen 78 %; Iisalmi 1,5 milj. euroa, kasvu 86 % ja Salo 5 milj. euroa, kasvu 70 %.

Kunta on ottanut aktiivisen roolin työllistämistoiminnassa. Käytännössä tämä näkyy siten, että

- työllistämisen asiat on nostettu keskeiseksi teemaksi kehittämistoimessa, johon on yhdistetty työllistäminen, elinkeinot ja maahanmuutto.
- työmarkkinatuen kuntaosuusmaksuvelvoitteiden kasvaessa 2015 kehittämistoimessa reagoitiin tähän ennakoivasti kehittämällä mm. matalan kynnyksen palvelupaikka työttömille. Myöhemmin palkattiin lisää henkilöitä tekemään työllisyyden hoitoon liittyviä toimia. Tämän tuloksena maksujen kasvu on saatu hallintaan.
- kolmannen sektorin aktivoimiseksi on kehitetty osallistuvan budjetoinnin malli ensimmäisenä maaseutukuntana Suomessa
 - Osallistuva budjetointi on toimintatapa, jossa asukkaat otetaan mukaan yhteisten verovarojen käyttöä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Budjetista osoitetaan määräraha työllistämisen hoitamiseen kolmannen sektorin toimijalle. Tämä prosessi on nyt meneillään. Vastaavaa mallia pilotoidaan nyt myös yksityisteiden hoitamisessa, joka voi myös työllistää kyläalueen ihmisiä.
 - Ryhmätyöllistämistä on kokeiltu Laavu-hankkeen ohjauksessa vuonna 2016 ja nyt toimintaa pyritään tuottamaan yhdistysten toimesta osallistuvan budjetoinnin avulla.
 - Ryhmämäisen työllistämiseen on mahdollista saada kaupungilta puskurilainaa, jotta kyläyhdistys pystyy hoitamaan työllistämistoiminnan maksuliikenteen.
 - Työllistämisen kaupunkilisä 400 euroa, jonka kaupunki maksaa työnantajalle, joka antaa sitä vastaavasti lisätunteja työntekijälle. Välityömarkkinoita hoitavan kyläyhdistyksen palkkatuki mahdollistaa 65 % työajan ja kaupunkilisällä se nousee 85 %, jolloin pitkien välimatkojen kunnassa työkäynnin kustannukset eivät ole este työpaikan vastaanottamiselle.

4.4.2017

- kyläyhdistykset ovat em. prosessien avulla vahvistaneet osaamistaan työllistäjinä. Sen tuloksena ne ovat hakeneet yhteistä työllisyyspoliittista hanketta. Kyläyhdistykset ovat työllistäneet reilun vuoden aikana noin 60 henkeä (pitkäaikaistyöttömiä ja vaikeasti työllistettäviä henkilöitä), kun kuntamaksuosuuslistalla on ollut yhteensä noin 80 henkeä.
- kaupungissa on käynnistetty tavoitteellisen työllistämisen projekti Unelmatehas. Unelmatehas on yhteisö, joka kokoaa yhteen eri toimijoita ja kuntalaisia. Unelmatehas kouluttaa ja työllistää sekä auttaa käynnistämään yritystoimintaa tai tekemään töitä osuuskunnan kautta. Tavoitteena on, että kaikki Unelmatehasille tulevat henkilöt voivat löytää oman polkunsu eteenpäin – oli kyse sitten työllistymisestä, koulutautumisesta tai oman yrityksen perustamisesta.

Pudasjärven kaupunki sijaitsee Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa, jossa on 30 kuntaa. Pudasjärvi on pinta-alaltaan Suomen toiseksi suurin kaupunki. Suomen harvimminkin asuttu kunta, joten välimatkat ovat pitkät. Kaupungissa on 8 300 asukasta, joista puolet asuvat sivukylillä. Kunta on ollut muuttotappiollista aluetta 1960-luvulta lähtien. Ulkomaiden kansalaisten osuus väestöstä oli samaan aikaan 1,7 % (2013). Pudasjärvellä on jokaisessa ikäluokassa enemmän miehiä kuin naisia. Suurin kontrasti on 20-29-vuotiaiden ryhmässä, jossa 100 naista kohti on 153 miestä.

Pudasjärvellä on valtakunnallisesti verrattain alhainen koulutaso. Koulutusmahdollisuudet paikkakunnalla rajoittuvat toisen asteen opintoihin, joiden tarjonta on rajallinen. Onkin yleistä, että nuoret joutuvat muuttamaan paikkakunnalta jo yläkoulun tai viimeistään toisen asteen opintojen jälkeen.

Pudasjärvellä on matala tulotaso. Pudasjärven kaupungissa on yhteensä noin 500 yritystä, joista suurimpiin työllistäjiin kuuluvat Kontiotuote, Profin, Apetit sekä matkailukeskus Syöte. Lisäksi alueella on alkutuottajia poro-, lammas- ja nautatalouden aloilla.

Kehittämistoimi
Pudasjärven kaupunki

